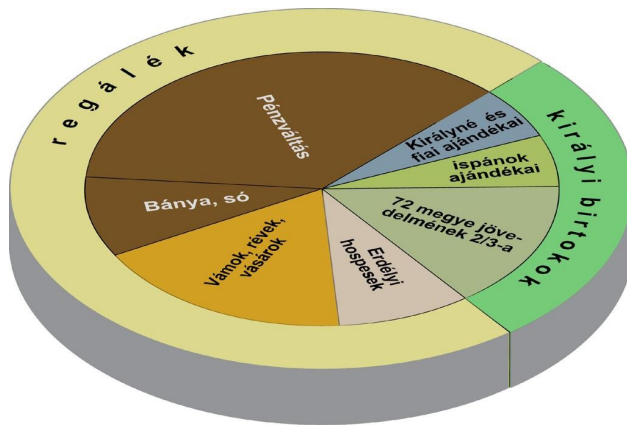

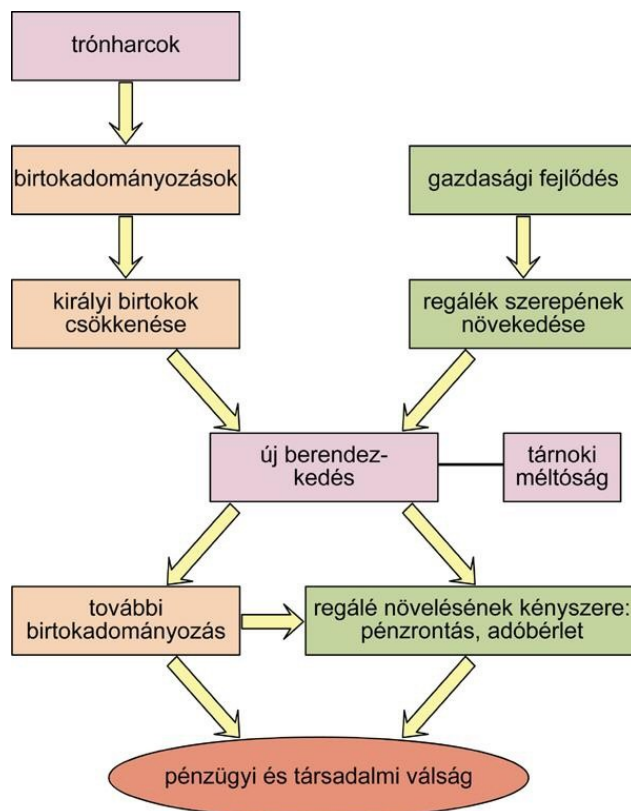
Nemzetközi konfliktusok és együttműködés
A tatárjárás és következményei

Mutassa be és elemezze IV. Béla tatárjárás előtti, alatti és utáni politikai tevékenységét és következményeit! Válaszában az alábbi szempontokra térjen ki:

- a királyi hatalom helyzete és Béla törekvései;
- a tatárjárás és a király szerepe;
- a királyi politika változásai a tatárjárást követően;
- Béla új politikájának társadalmi és politikai következményei.

III. Béla jövedelmi arányai

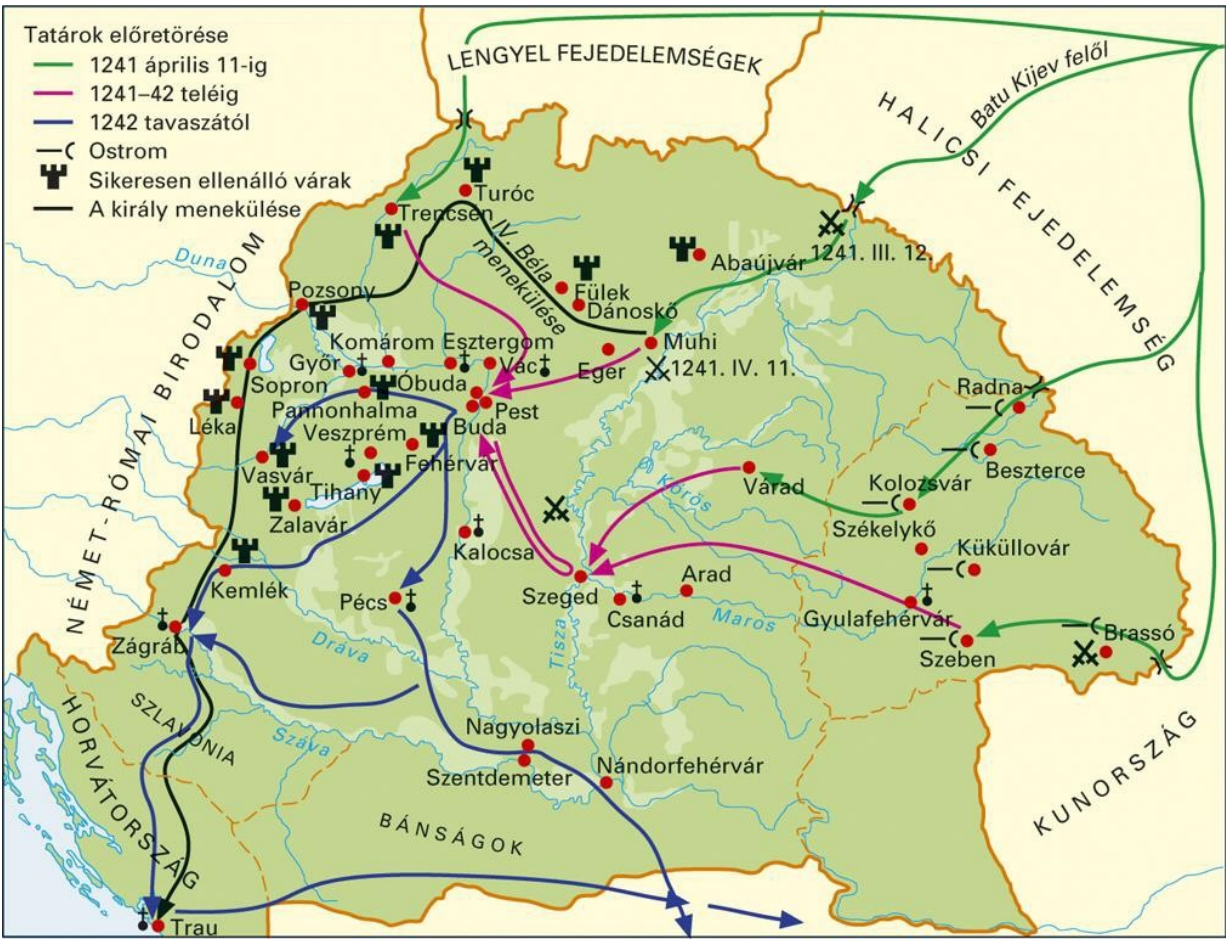

„Amikor ennek a Béla királynak az atyja, a jó emlékü András király megfizette tartozását a halálnak, a király az ország főembereivel és nemeseivel tüstént Székesfehérvár városába ment, és amikor itt – miként szokás – az esztergomi érsek a királyi koronával megkoronázta, bárói közül néhányat, akik vele szemben atyja pártján állottak, száműzetésbe kényszerített; másokat – akiket tudott – börtönbe vetett; a főbb méltóságok közül pedig egy személyt, Dénes nádort megfosztatta a szeme világától. Ugyanitt hozott bizonyos határozatokat, (...) elrendelte, hogy ha valaki a bárók közül az ő jelenlétében le mer ülni valamilyen székre (...) bűnhődjék megérdemelt büntetéssel. Ugyanakkor elégetette a bárók székeit (...)

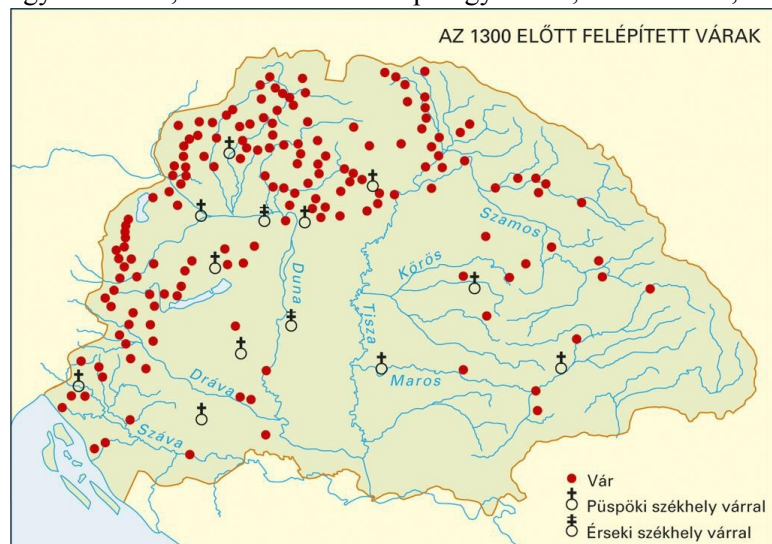
[Béla] pedig nemcsak nem adott birtokokat nekik semmit, hanem a már odaadományozott birtokokat is visszavette a saját jogkörébe és tulajdonába anélkül, hogy az illető polgári jogainak valamilyen fokú elvesztésére ítéltetett volna. (...)

Nagyon gyakran panaszkodtak amiatt is [a nemesek], hogy a király az ország szokásjoga ellenére és az ő elnyomásukra saját akarata szerint elrendelte, hogy a nemesek, bármily kimagasló rangúak is, nem indíthatják el peres ügyeiket az ő udvarában, és nem mondhatják el neki dolgaikat élőszóval, hanem kérvényeket kell benyújtaniuk a kancellárokhöz, és tőlük kell ügyük befejezését várniuk.” (Rogerius *Siralmas ének* című munkájából.)

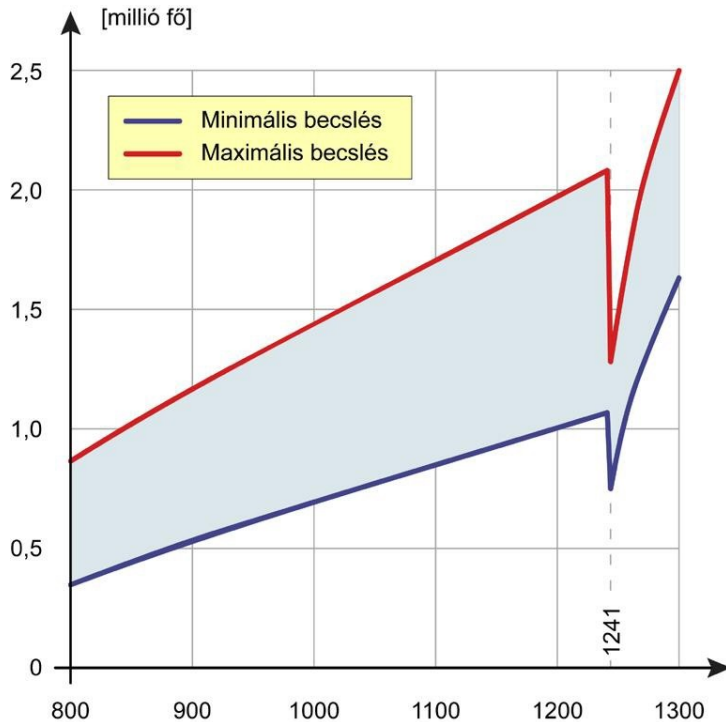
II. András politikája, az ún. új berendezkedés

„A király pedig nem volt képes felállítani a csatarendet. És ha a magyarok a sereg egy-egy részéből összegyűlten vonultak a harcba, a tatárok szembejöttek velük nyilaikkal, és arra kényszerítették őket, hogy visszavonuljanak a sereg körletébe, úgyhogy a szerfözlött nagy hőség és a hely szűke következtében akkora fáradság vett erőt rajtuk, hogy a király és a kalocsai érsek, akik aggódva rettegtek, sem fenyegetésekkel, sem hízelgésekkel és buzdítással nem voltak képesek harcba küldeni őket, hiszen hajnaltól egészen délig ebben a szorongatott helyzetben voltak már. Végre, amikor úgy látszott, hogy erejük elhagyja őket, Kálmán herceg, a király testvére mindazon emberével, akikkel ekkora szorongatott helyzetben rendelkezhetett, igen kemény ütközetet vívott a tatárokkal a tábor egyik oldalán, harcban töltve a nap nagy részét; de csalódott, amikor azt hitte, hogy a sereg hátralevő

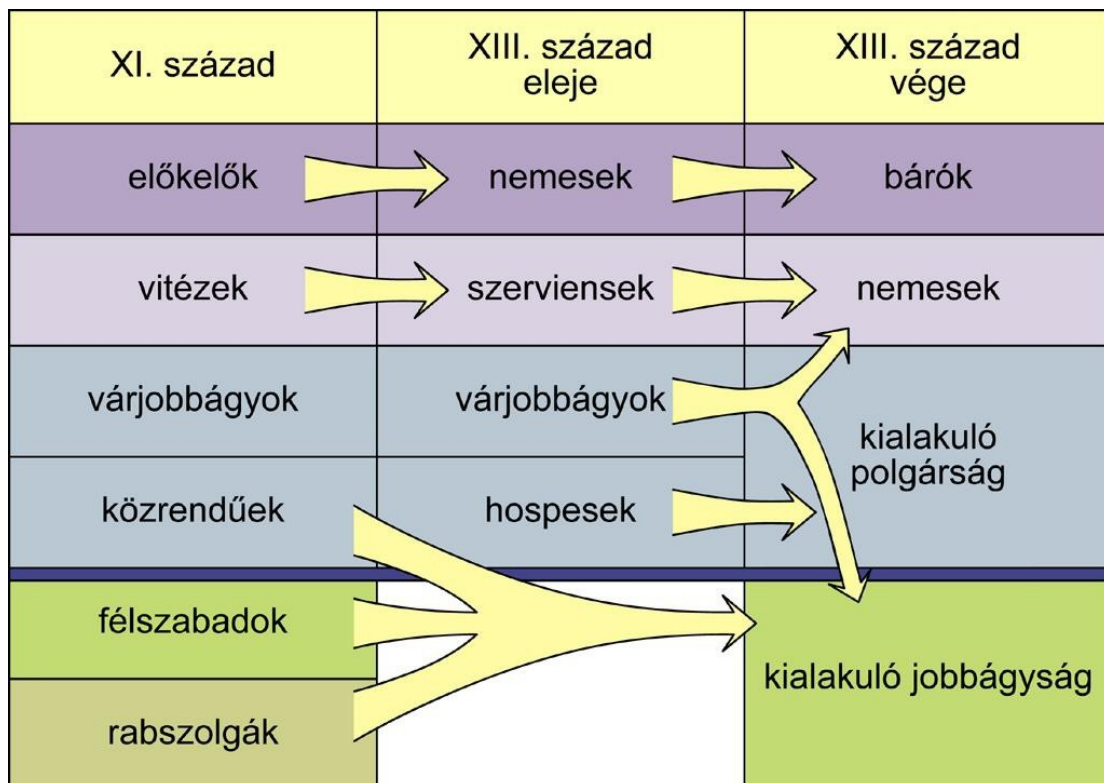

része megsegíti. (...) És minél
többen vonultak el itt, annál
szélesebb utat hagytak nekik a
tatárok. És ebben a nagy
ütközetben sem láрма, sem egy szó
nem volt közöttük. És mikor a
király azt hitte, hogy ütközetbe
mennek, ezek inkább elszökdöstek,
semhogy a harcba mentek volna. A
tatárok pedig a király csapatára
várakozva, nem mozdultak. És
amikor több oldalon nyitva állt az
út a királyi csapat előtt, a király
anélkül, hogy felismerték volna,
utat talált az erdő felé.” (Rogerius:
Siralmas ének)

Magyarország népességi adatai

„Mivel a híveket kimagasló szolgálatikért jutalom illeti, méltányos, hogy a királyi bőkezűség adományokkal támogassa őket. Még sokkal inkább tartozik az uralkodó visszaadni azt, amit talán kevésbé méltányosan elvettek valakitől. Ennélfogva minden most élőnek és jövődöbelinek tudomására kívánjuk hozni e sorokkal, hogy megfontoltuk kedvelt hívünk, Simon ispán sok dicséretes szolgálatát, melyet kezdetben boldog emlékezetű atyánknak, András úrnak, Magyarország jeles királyának, majd nekünk, valamint az országnak teljesített (...) a tatár veszedelem idején is mind a csatamezőn, mind Esztergom vár védelmével elismerésre méltó, dicső szolgálatot tett nekünk. Ezért (...) Csenke földet szigettel, réttel és más tartozékaival együtt, amelyet Simon ispán ugyanazon dicséretes emlékü atyánk adományából szolgálataival kiérdemelt valaha megkapott (...) visszaadtuk (...)” (IV. Béla oklevele, 1243)

Társadalmi mozgások Magyarországon

Értékelési útmutató (30. tétel)

Szemponatok	Optimális megoldás	Pont
A feladat megértése, témataartás, a lényeg kiemelése	A vizsgázó <ul style="list-style-type: none"> • bemutatja a királyi hatalom helyzetét és Béla törekvéseit; • elemzi a tatárjárás menetét és a király szerepét; • feltárja a királyi politika változásait a tatárjárást követően; • összegzi Béla új politikájának társadalmi és politikai következményeit. 	12
Tájékozódás térben és időben	A vizsgázó <ul style="list-style-type: none"> • tisztában van a tatárjárás térbeli sajátosságaival (pl. a tatár erők vonulásával, a jelentősebb események helyszíneivel – Muhi, Trau, a tatár pusztítás demográfiai és a telepítés etnikai következményeivel és a városfejlődésre gyakorolt hatásaival. • a problémát jól helyezi el az időben, tisztában van az előzményekkel és a nemzetközi háttér időrendjével. 	6
A szaknyelv alkalmazása	A vizsgázó <ul style="list-style-type: none"> • előadásában használja a témához kapcsolódó általános fogalmakat (pl. királyi hatalom, birtokadományozások, nomád hadviselés, demográfia, etnikai viszonyok); • használja a téma szakkifejezéseit (pl. banderális hadszervezet, kunok, serviensek, regálék); • feleletében a fogalmakat jelentésüknek megfelelően használja. 	6
Források használata és értékelése	A vizsgázó <ul style="list-style-type: none"> • rögzíti a királyi birtokállomány alakulását és II. András új gazdaságpolitikájának csődjét (pl. a földbirtokállomány csökkenése, a regálékra való áttérés kísérletének kudarca); • rögzíti Béla tatárjárás előtti politikájának főbb jellemzőit (pl. bárók tekintélyének megtörése, birtokvisszavételek); • rögzíti Béla tatárjárás alatti szereplésének főbb vonásait (pl. nem tudja összefogni az erőket, rosszul vezeti a csatát, magára hagyja az országot); • rögzíti Béla új politikájának főbb elemeit (pl. birtokadományozások, várépítések, betelepítés). 	12
Az eseményeket alakító tényezők feltárása, a történelmi események és jelenségek problémaközpontú bemutatása	A vizsgázó <ul style="list-style-type: none"> • elemzi a királyi birtokállomány hatásait a királyi hatalom helyzetére és Béla politikájára (pl. a birtokállomány csökkenésével gyengül a királyi hatalom, a regálék nem megfelelőek, így Béla a megoldást a birtokvisszavételekben látta.); • elemzi Béla politikájának hatását az ország védelmi képességeire (pl. se a bárók, se a serviensek, se a kunok erejét nem tudta mozgósítani az uralkodó, így az ország valóságos erejénél jóval kisebb teljesítményre volt képes); • elemzi Béla tatárjárást követő politikájának társadalmi hatásait (pl. felgyorsult a társadalmi átalakulás, a nemesség, a polgárság és a jobbágyság kialakulásának folyamata); • elemzi Béla intézkedésének politikai hatásait (pl. a bárók megerősödésével a királyi hatalom gyorsan veszít erejéből, trónharcok lángolnak fel); • önálló ismereteivel, következtetéseivel, megállapításaival kiegészíti feleletét. 	18
Világosság, nyelvhelyesség, a felelet felépítése	<ul style="list-style-type: none"> • A vizsgázó egész mondatokban, folyamatosan fejti ki gondolatait, és szabatosan fogalmaz. • A felelet szerkezete alkalmas a téma kifejtésére. • A gondolatmenet logikus. 	6
Összesen		60